

Повеља бана Кулина (1189) – реконструкција

*vъn > *vъ > u ЗОС, 10/11. век, први талас промена

*w (билабијално!!!) *u > *w

*къn > *къ > k

*съn > *съ > s

АНАЛОГИЈА (УГЛЕДАЊЕ)>>

*съn + *jimъ > *съ n'imъ предлошки облик заменице (анафорска заменица, она која ће постати лична заменица трећег лица у историји српског језика) *jъ, *ја, *је (*јаже, *јеже)

БЕСПРЕДЛОШКИ *jimъ

*imeъ > ime 10/11. век директна деназализација

меко непце (велум) је покретно

назални > орални

*отъka > *отъca > *otca > oca [ts] = c

III палатализација, затим 10/11. век: губљење полугласника у слабом положају, губљење /t/ испред африкате /c/

ном. јд. *о-тъ-къ (*ъ, *у, *с спречавају III палатализацију)

*i

*synu *у тврдо *у>i

у 11. веку, током 12. века, најдаље у свим положајима до половине 13. века

укидање опозиције предњи : непредњи

*у : *i = i Павле Ивић промену јерија у /i/ сврстава у први талас промена иако хронолошки ова промена мало касни са 10/11. веком.

*ъ : *ъ = /ъ/ ə

*r : *r' = r

*l : *l' = l

*svetajego > *svetajego > *svetaego > *svetaago > svetago svetoga

10/11. век: деназализација, испадање интервокалног /j/, прогресивна вокалска асимилација, контракција вокала

*azъ > *az > [j]a

/az səm/ > assəm > a səm > [j]a (од 10. века)

протетско / протетичко /j/

/ja səm/

*banъ > ban

// позни псл.

// 10/11. век

*bosъnъskъjъ > *bosъnъsky[j]i > *bosъnъskyi > *bosъnъskyy > *bosъnъsky > *bosъnъsky > *bosъnъsky > *bosъnъski > *bosъnъski > *bosъnъski

напрегнут положај полугласника *ъ > *у // *ъ > i;

и /j/ и /ъ/ су само варијанте гласа /i/: пие. неслоговно /i/: ī и /i/ кратко: ĭ

када год се у позном псл. периоду нађу тврдо и меко /i/ једно поред другог, једначење увек иде у смеру према тврдом

*-ъjъ *-ъjъ одр. вид придева, м. род, ном. јд.

правън правъ

*ъ = *ъ > ѓ (тврди > а; меки > е)

1) напрегнути полугласник прелази у јери

2) поједностављује се финална секвенца *-jъ

3) једначење (асимилација) јерија и /i/ у смеру према тврдом!!!

4) контракција (сажимање) два јерија у једно дуго јери

а онда улазимо у 10/11. век!

5) губи се полугласник у слабом положају

6) изједначава се преостали у јаком

7) јери прелази у /i/

8) вокализује се јаки полугласник у /a/, 14/15. век

босънъски правъ быти

јери се прво губило иза задњонепчаних, веларних гласова К, Г, Х (Александар Белић), а најдуже се чувало иза уснених, лабијалних (Радосав Бошковић)

Павле Ивић: *у : *i системски спада у први талас промена иако хронолошки мало касни

*kulinъ > kulin

*prisęgajō > *prisęzajō > *prisezaju

директна деназализација

индиректна: затварање артикулације (смањење виличног угла) *q > u

*tebě : tebi // аналогичност!!! *meně : *mi; *tebě : *ti; *sebě : *si

аналошки / морфолошки / морфо-аналошки икавизам

*kъnęge > *kъnęže > *kъneže > kneže

*g > [dž] > ž

*g > [dz] > z

I палатализација, 10/11. век: деназализација, губљење полугласника у слабом положају

~~Gervasius~~

*i

*vьhěmъ > *vьsěmъ > *vsēm > *svēm

1) друга палатализација

2) губљење полугласника у слабом положају

3) метатеза иницијалне групе вс- у св-

*vьsь јак положај *vьsa *vьse слаб положај vsa, vse, sva, sve

САВ? АНАЛОГИЈА ПРЕМА ОНИМ ОБЛИЦИМА У КОЈИМА ФОНЕТСКИ УСЛОВИ ЗА
МЕТАТЕЗУ ПОСТОЈЕ, ПА ДО ЊЕ И ДОЛАЗИ

*gordjanmъ > *gordjamъ > *gord'amъ > *gordamъ > *gradamъ > gradam

метатеза са дужењем (вокала)

/or/, /er/, /ol/, /el/

када долази до дужења вокала, УВЕК /o/ прелази у /a/, а /e/ прелази у јат!

*melko > *mlěko

*bergъ > brěgъ > brěg остаје до краја 13. века

/dj/ /tj/

d', t' умекшани су, не меки, експлозивни

đ i ć меки, африкате

svešta : sveća

mežda : međa

~~*dubrovčā(n)mъ~~

*pravъjъ > *pravujъ > *pravyi > *pravuu > *pravu > pravi

*priјatel'ъ посл. јотовање

*byti > biti

*vamъ > vam

*otъ > *ot

зашто кажемо /od/?

предлог, проклитика от куће от дома // ot kuće **ot doma** // **ot zgrade do škole**

ot : od уопштићемо облик са /d/ као основни

*sele

*i

*de

*věka > veka/vijeka/vika крај 13. века до половине 14.

*i

*pravъ

*gojъ

*dъrgęti > dъrgęti > dъr'-**žę**-ti > dъr'žati > dъžati

!између /e/ i /a/ била првобитна вредност јата, широко, отворено е (обележава се као /ä/)

*sъn

*vamі

*i

*pravъ > pravu

*věrъ > veru

индиректна деназализација

*de

*kоla

*jesmъ > *jes**m** > *jes**o**m > jesam

појава секундарног полугласника 10/11. век, једна од последица губљења полугласника у слабом положају

*givъ > *živъ > živ

*vъhi > *vъsi > *vsi > svi

***dubrovčane**

*kiji + *že > ... ki + *že > kiže > kire

***kiji** > ki?

*kiji > ciji > cii > **ci** > **ki (analogija)** + že > kire

II пал., испадање интервокалног /r/ (/r/) и контракција два иста вокала

*kako + *že > kakože > kakore

*koliko + *že > kolikože > kolikore

ротацизам прелазак интервокланог /ž/ у интервокално /r/

вибрант /r r r r r r r r/ природа артикулације омогућава да глас изговарамо континуирано дуго

оба звучна, блиско место творбе (алвеоле и предње непце), а сличне последице у артикулације због начина творбе (вибрант и фрикатив)

*hоdęť директна деназализација

*pe

*moјemu > тоему > тоому > том-и; том-е

испадање интервокалног /j/, једначење вокала, контракција

покретни вокали svetog-a, svetom-u

*vladaniju *vladan- + -*ьje > *vladanьje > *vladanije

дужи облици са фонетском варијантом суфикса -ije остали су маркер црквеног корпуса

у народном језику: *vladan- + -*ьje > *vladanьje > vladanje > vladan'e

прасловенско јотовање, ново јотовање (17/18, можда и од 16), јекавско јотовање (tjerati > čerati, 17/18. век), за нас важно и 1. српско јотовање (прогресивно), обратите пажњу на предавању!

презент, имперфекат псл. јотовање

ново јотовање глађу, мишљу, болешћу, љубављу

факултативан прелазак меког полугласника у /i/: пијан : пјан

*tьrgujot'e > *tr'gujot'e > *tr'gujut'e > *tr'gujuće > trgujuće

трьговѣжште

svešta, mežda : sveća, međa /t'/, /d'/'

*gьde

*si

*kьto > *kto > *tko > ko // *čьto > čto > što [tš]to

*hot'e-ть > hoće

// хoштeть

*krěvati

*gьde

*si

*kьto

*minetъ

*prav-ojъ > *pravoju > *pravou > *pravoу > *pravow

*vēr-ojъ > *věroju > *věrou > *věrou > *věrow

*i

*pravujimъ > *pravuimъ > *pravuymъ > *pravumъ > *pravum > pravim

*sьrdьkomъ > sr'ďьkomъ > sr'ďьsomъ > sr'ďьsemъ > sr'dcem > sr'tcem > sr'cem > srsem

формирање примарног меког вокалног /r/, обележавамо га као /r'/, III пал., преглас, губљење полугласника у слабом положају, једн. сугл. по звучности, губљење /t/ испред африкате /ц/ [ts], укида се опозиција предњи : непредњи у вези с вокалним /r/, оно постаје тврдо

*dьrgęti > *dr'gęti > *dr'žęti > *dr'žati > *držati

формирање примарног меког вокалног /r/, I. пал., дисимилација јата у /a/, укида се опозиција предњи : непредњи у вези с вокалним /r/, оно постаје тврдо *ję > je

*bez(ъ)

*vьsakoje > *vьsakoje > *vsakoje > svakoje > svakoe > svakee > svake

*zledi

*razvĕ

*ĕto

*mi

*kto

*dastъ < *dattъ < *dadtъ < *dad- + -*тъ

дастъ

*dad- + -*ti > *dadt > *datti > **dati**

*svojejъ > *svojeju > *svojeu > *svojeu > *svojew

*vol'ejъ > *vol'ēju > *vol'eu > *vol'eu > *vol'ew

*poklonъ

*i

*da

*jimъ > *jim > im

*ne

*bode-тъ > bude

*otъ

*mojihъ > mojih

*čьstnikъ > *čьstnik > *čəstnik > *čəsnik > časnik

*sily

*i

*do

*kolĕ

*u

*mene

*bodo-тъ > budu

*dati

*jimъ

*sъvětъ > *svět > **савет из српскословенског језика!**

*i

*pomot'ъ > pomoćъ > pomoć

помощь

*~~ka~~kože

*i pravu > pravi

прелазак јерија у /i/

преглас је псл. промена која подразумева прелазак /o/ у /e/ иза меких сугласника

мор-е пољ-е

до прегласа никада не долази у корену речи

превој вокала је у корену *брати бирати берем избор*

*sebĕ

*~~ko~~likože

*~~mo~~gy

*bez(ъ)

*vъhogo > *vъsogo > *vъsego > *vsego > *svego // svega

*zъlajego > *zlajego > *zlaego > *zlaego > *zlaago > *zlago // zloga

*primysla > primisla

*primysъ > *primysl > *primysel > *primisel > *primisal > *primisao

/L/ на крају слога прелази у /O/

вокално /L/ прелази у /U/

*take

*~~mi~~

*boge > *bodže > *bože

*pomagaji > *pomagai > *pomagaj

*~~pomagii~~ > ~~pomagi~~

*i

*se

*svĕtoje > *svetoje > *svetoe > *svetoo > sveto

εὐαγγέλιον (*jevandelije)

*azъ

*radeje

diakonus // διάκονος (διάκος) (*dijakъ) dijak > djak > đak

*bańъ / ban'ъ < *ban- + -*jъ

Nikoljdan

*pīsaħь

*sьjǫ > *sijǫ > siju

*kьńigǫ > *kńigǫ > kńigu (kьńigы)

*povel'ejǫ > *povel'ejǫ > *povel'eu > *povel'ew

*bańejǫ > *bańejǫ > *bańeu > *bańew

~~*otь~~

*roždьstva > *roždstva > *rožstva

rođenje

~~*hrīstova~~

*tysǫt'ǫ - прасловенско јотовање, деназализација, прелазак јерија у /i/

*i

*sъto > sto

*osmь + desęť > *osmьdesęť > *osmьdesetъ > *osmdeset > *osǣmdeset > osamdeset

*i

*devęť > *devetъ > *devet

*lęť

*męšęka > *męšęca > *męseca > meseca *1289.

augustus (avgusta)

~~*vьn~~

*dьva + desęti > *dьvadesęti > *dьvadeseti > *dvadeseti

*i

*devęťь > *devętyь > *devętyi > *devętyy > *devęty > *devety > deveti

*dьnь > *dǣn > dan

*usękenije > *usęčeniје > usečeniје

*usękenьje > *usęčєnьje > *usęčeniје -ije

usękenьje > *usęčєnьje > *usęčєnje > *usęčєn'e -je

usečem : usek-u III. l. мн.

skačem : skač-u псл. јотовање -kj-у -č-у

*golvy > *glavy

*gordь > *gradь

*melko > mlěko

Mljet < Melita

Ἰωάννης (*ioana) Jovan

*krъstitel'a секундарно, меко /krest/

фонетско стање у руском језику, права вокализација полугласника *ъ > е *ъ > о

put < pŭt // plot

sunce < sŭnce // solnce